

Cultures

TEATRE | MÚSICA | LLETRES | DANSA | TENDÈNCIES | TRADICIONS | CINE | TELEVISIÓ

Entrevista **Elisenda Albertí**

Editora i escriptora. Dones de classe alta i dones d'extracció humil. De tot hi ha en el llibre «Catalanes medievals», amb el qual Elisenda Albertí recupera la vida de fins a vint-i-quatre figures femenines que no es van limitar a les tasques domèstiques i demostren amb el seu exemple que l'exclusiva mirada masculina de la història no els fa justícia. Llevadores, dames nobles, guaridores de la cort, monges i pageses habiten les pàgines d'un volum reivindicatiu

«La dona medieval no es quedava a casa»

► El llibre recull vint-i-quatre històries de catalanes de l'edat mitjana que van desafiar les bases de la societat masculina

Toni Mata i Riu
MANRESA

■ Sesnanda era vídua i coratjosa, una dona disposada a defensar les terres que creia seves, però per a les quals litigava també un tal Bonfill Sindered. A finals del segle X, les actuals comarques del Bages i l'Anoia eren marca de frontera entre la puixant reconquesta de les cases comtals catalanes despreses del domini franc i les possessions sarraïnes. El 28 de juliol de l'any 996, Sesnanda va anar a trobar el comte Ramon Borrell I i la seva esposa Ermessenda al monestir de Sant Cugat del Vallès per demanar-los justícia i que, d'una vegada per totes, les propietats abrigades pel castell d'Òdena -a l'Espelt, a Vall-dòria, al terme de Rajadell, al comtat de Manresa, i a Serràima, al terme de Sallent- fossin reconegudes com a seves. La sentència va ser-li favorable i Sesnanda va fer mèrits perquè mil anys després Elisenda Albertí, una lluitadora de la cultura, es fixés en la seva història per incloure-la al recull *Catalanes medievals*. Un llibre que reuneix fins a vint-i-quatre dones de l'edat mitjana que van posar el seu granet de sorra per aconseguir, ni que sigui amb excessiva posteritat, que la història també l'escriuquin elles.

■ **La dona dels segles medievals no es quedava a casa a cuidar dels nens, fer el menjar i esperar l'home pacientment?**

■ Crec que amb el llibre s'ajuda a trencar aquest tòpic. En una obra anterior, *Dames, reines, abadesses* (2007), vaig parlar de dones vinculades a l'alta societat. Personatges com la comtessa Ermessenda, la figura de la qual es va fer popular posteriorment per la sèrie de TV3. En el nou volum explico les vides de dones de diferents edats, estaments i cultura que ens ensenyen que no és cert que les dones només es quedessin a casa.

■ **De les reines en tenim cròniques. Però... i de personatges com Na Mercadera? D'on treu la informació?**

■ No és fàcil. Per exemple, de les dones que van ser acusades d'he-

ALBERTÍ EDITORS. 16 EUROS. 192 PÀGINES

retgia o bruixeria en tenim les actes dels judicis que es conserven en abadies i catedrals. D'altres casos en tenim notícia perquè, sense formar part de la cort, eren dones que hi tenien relació, com ara les llevadores o les guaridores. Cada cop hi ha més gent que remena arxius i aquestes també han facilitat la feina ampliant horaris i posant més comoditats. A mesura que es van digitalitzar els fons, també es pot avançar en la recerca. Na Mercadera era de Peralada, una dona normal i corrent que, segons recull el cronista Ramon Muntaner, l'any 1285, quan les tropes franceses van atacar les de Pere II, Na Mercadera va topar a l'hort amb un soldat i el va capturar, tot i que aquest anava a cavall.

■ **Dones valentes, rebels i disconformes amb la societat que els va tocar viure?**

■ Les llevadores, per exemple, eren dones normals. Feien la seva feina i no es plantejaven que cometien un acte de rebel·lia. Era la seva professió, com abans havien fet les mares i les àvies.

■ **Hi ha casos lacerants de dones que van topar frontalment amb el poder masculí, com Ingilberga, germanastra de Bernat de Tallaferró i de l'abat Oliba. Va ser l'última abadessa del monestir de Sant Joan de les Abadesses. El primer d'aquests va convèncer el papa Benet VIII que allí dins s'hi duia a terme una vida, diguem-ne, llicenciosa i la van fer fora per posar-hi una comunitat de monjos.**

■ Com si en els monestirs masculins no hi passés res! No sabem del cert què s'hi coïa a Sant Joan, però aquell monestir es va convertir en un motor econòmic i hi havia massa interessos per deixar-los en mans d'Ingilberga.

■ **El llibre és una reivindicació feminista?**

■ Feminista entre cometes. A la lle-

vadora de muntanya que anava de poble en poble, no se li ha reconegut la feina. Però altres dones que van destacar en el camp de la ciència i la medicina van ser reconegudes, van obrir el camí de l'accés de les dones a aquests sabers. Brígida Terrera, per exemple, va ser una dona del segle XV que va fundar una comunitat beguina. Aquelles dones ensenyaven a llegir i escriure altres dones del seu entorn, de manera altruista, eren com precursoras de les ONG.

■ **Però no ho tenien fàcil. Com pot ser que, entre altres singularitats, les dones no poguessin fer testament?**

■ Hem de tenir en compte que l'Església catòlica no reconeixia que la dona tingués ànima. I si només els humans tenien ànima... la dona era reduïda a la condició de gos, de mula. Moltes dones s'havien de casar als dotze anys, i passaven de la casa del pare a la del marit, sense transició. Es feien adultes de cop, sense contemplacions.

I en el millor dels casos, aquestes dones vivien tranquil·les o essent respectades pel seu espòs.

■ **L'amor és una invenció moderna?**

■ En el matrimoni, si més no, el nostre concepte d'amor sentimental no existia. Però trobem dones que van desafiar aquestes imposi-

■ **«Catalunya deu a moltes dones la seva capacitat per a la diplomàcia, el tracte amb els enemics, la cerca de la pau...»**

■ **«L'Església no reconeixia que la dona tingués ànima. L'equiparava, en aquest sentit, als gossos i les mules»**

cions, com Garsenda de Provença, una trobadora d'aquell amor cortès que va caracteritzar ambients cortesans de les terres occitanes. Garsenda va viure entre els segles XII i XII en un ambient d'estima per una vida més humana que del feudalisme, la guerra i la misèria que assolava Europa aleshores. Les narracions cavalleresques, l'amor galant, la música i la poesia...

■ **Què deu la construcció de Catalunya a aquestes dones?**

■ Especialment en el camp de la diplomàcia. Eren dones molt capaces, sabien parlar, fer gestions amb els enemics, aconseguir tractats de pau...

■ **Quina és la seva catalana medieval preferida?**

■ Uff! N'hi ha que mereixerien una pel·lícula, com Na Mercadera, o com Elisenda de Sant Climent, filla d'una nissaga lleidatana de ciutadans honorats i cavallers. Va néixer al segle XIII i la seva vida va ser molt moguda, fins i tot va ser presonera d'un emir musulmà i va portar a Lleida una relíquia, el Sant Drap, amb el que es deia que Maria havia embolcallat el nen Jesús.

Elisenda Albertí
TMR